

NOVETATS EDITORIALS RELACIONADES AMB EL FILÒSOF MICHEL FOUCAULT

JEAN-PAUL SARTRE I MICHEL FOUCAULT EN UNA MANIFESTACIÓ EN FAVOR DELS IMMIGRANTS EL 1972

>>>

El gran filòsof ens ensenya també a concebre la tradició que el precedeix d'una altra manera, conscient que és el temps allò que invalida qual-sevol veritat. I és així com el pensador es converteix –i que Xènius ens disculpi el furt– en un *reproductor de les palpitations* del temps o, en altres paraules, en un recollector que interroga les eines mitjançant les quals un avui (sigui persona o societat) es lleigeix ell mateix; cal, doncs, heroïtzar el temps present sense sacralitzar-lo, tot preguntant-li què té de singular. Finalment, el clàssic emergeix al límit d'un present que no sap transcriure's i que experimenta possibles lectures amb múltiples teories conceptuals.

Una teoria filosòfica és com una caixa d'eines amb la qual podem veure el món d'una determinada manera, sempre des d'un subjecte intransferible estant; si la visió del món que ens aporta és pobra, només ens cal canviar d'espai teòric. El pensament, en resum, no és sinó la història perpètua d'una crisi... i aquest és part del llegat que ens deixa el pensador Michel Foucault (Poitiers, 1926 - París, 1984).

La historiografia contemporània ha etiquetat els nostres temps sota el rètol velat i fàcil de *postmodernitat*. Va ser Foucault qui va gosar interrogar aquest mot, i ho féu delimitant precisament en què consistia la modernitat, tot elaborant –seguint els seus mots– una "ontologia històrica del subjecte". Aquesta aproximació al nostre passat més pròxim es feia amb dues diferències essencials respecte a tots aquells que ho havien intentat abans (Escola de Frankfurt, estructuralisme, etcètera). En primer lloc, Foucault s'hi aproxima sense sentir nostàlgia (Adorno) dels temps en què els filòsofs eren intel·lectuals universals. En segon terme, l'estudi de la modernitat paraesment en els seus grans autors, però es fa sobretot en l'aspecte històric i, més enllà, a partir de temàtiques (la follia, la sexualitat i la jurisprudència) considerades marginals pels *garants* de la disciplina. La finalitat hi és clara; discernir els mecanismes segons els quals el subjecte modern arriba a erigir-se ell mateix com a objecte de coneixement (arqueologia del saber), esclarint també els dispositius de control i les relacions de poder que s'emparenten amb el coneixement (genealogia del poder). L'ambició foucaultiana és encara més gran (*Els mots i les*

coses) quan aquesta indagació arriba a una idea que l'autor concep tan recent com caduca; la idea d'home i de les ciències humanes.

Les conclusions a què arriba el filòsof són també prou clares: en primer lloc, el problema de la veritat transita a la detectació d'espais d'emergència que possibiliten l'aparició de certes entitats (discursos) als quals anomenem (collectivitat) *vertaders*. Foucault no nega la veritat, sinó que simplement s'interessa pel preu que tots paguem en assumir quelcom com a vertader. En segon lloc, Foucault determina la mort d'un subjecte –el modern– que ja no es pot reconèixer en un nou present; *la mort de l'home*, que tant escandalitzà els racionalistes militants, no és sinó la mort d'un subjecte que ja no es pot

pensar de la mateixa manera, que –en altres mots– necessita noves eines per a llegir-se ell mateix. Un pas necessari que cal assumir sense histèria ni rancúnia.

L'aparició de textos foucaultians en la nostra llengua (català, valencià, etcètera) és tan estranya com benvinguda (esmentem el recent estudi d'Anna Quintanas a Pòrtic, *M. Foucault: una filosofia de la transgressió*, i la traducció del Foucault, de Deleuze, a Edicions 62). Sota el títol *Foucault vist per Foucault*, Josep Antoni Bermúdez selecciona i tradueix (magníficament, per cert) dotze textos provinents dels *Dits et écrits*, una compilació de peces aparentment menors (entrevistes, conferències i articles) d'enorme ajuda per a configurar el pensament foucaultian; són mostres, diu

La historiografia contemporània ha etiquetat els nostres temps sota el rètol velat i fàcil de 'postmodernitat'. Va ser Foucault qui va gosar interrogar aquest mot

Bermúdez, d'un Foucault més pacificador/recol·lector que no pas el fascinant que trobaríem als seus llibres *majors*. Totalment cert. És una llàstima, no obstant, que –dels quatre volums de l'original francès– s'hagi concedit aquí una importància gairebé total a l'entrevista (gènere que sempre va incomodar terriblement el seu protagonista) en detriment d'altres textos de més envergadura teòrica. És cert que en els intervisus Foucault exercia (Deleuze *dixit*) com a diagnosticador del seu present, establint-hi també les línies del seu treball futur. Donada l'escassetat d'escrits de l'autor en la nostra llengua, hi ha en els *Dits et écrits* alguns fragments relatius a les obsessions temàtiques de l'autor dels quals hauria estat oportú disposar. Com és llastimosament habitual, aquests textos són consultables a l'excel·lent edició castellana de l'editorial Paidós.

Josep Antoni Bermúdez firma també l'interessant assaig *Foucault: un il·lustrat radical?*, extesi doctoral que s'ordeix com a resposta a les crítiques de Habermas a l'autor francès (acusant-lo de conservador i nihilista, entre d'altres) a *El discurs filosòfic de la modernitat*. En una lectura magnífica del corpus *menor* abans citat, Bermúdez desafia les tesis de l'últim (i el més nostàlgic) dels teòrics de Frankfurt, tot situant el projecte foucaultian en paral·lel al treball històric fet per Kant als seus opuscles, mentre condemna amb encert el *xantatge* dels autors que identifiquen l'abandó de la racionalitat per part de Foucault a una simple renúncia al pensament.

>>>

El pensament, en resum, no és sinó la història perpètua d'una crisi... i aquest és part del llegat que ens deixa el pensador francès Michel Foucault

FOUCAULT EL 1966, DESPRÉS DE LA PUBLICACIÓ D'ELS MOTS I LES COSES'

Amb el suport de

Generalitat
de Catalunya